

Johtaja Kari Purhonen
Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto

TAO/TOL Opetussuunnitelmaseminaari
14. - 16.3.2003 Viking Mariella

Teollisuuden osaamistarpeet ja käsityötaidot:
YRITTÄMISEN VALMIUDET JO KOULUSSA

Lissabonissa 23. - 24.3.2000 kokoontunut Eurooppa-neuvosto asetti Euroopan Unionille uuden strategisen päämäärän. Sen mukaan siitä on tultava maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva talous, joka kykenee ylläpitämään kestäväää talouskasvua, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja sekä lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Keinoina tämän tavoitteen saavuttamiseksi yleiskokous esitti mm. kattavan ja yhteinäisen elinikäistä oppimista koskevan strategian luomista sekä yrittäjyyden kehittämistä.

Jäsenvaltioiden on kannustettava yrittäjäksi ryhtymistä. Sitä edistetään lisäämällä tietoa yrittäjyydestä kaikkialla yhteiskunnassa, edistämällä itsenäistä ammatinharjoittamista koskevaa koulutusta, kohdennettuja tukipalveluita sekä nykyisten että tulevien yrittäjien kouluttamista.

Tarvitaan sisäistä ja ulkoista yrittäjyyttä

Yrittäjyys voidaan ymmärtää laajasti valmiutena ja asenteena, jolloin se voi olla esimerkiksi yritteliäisyyttä koulussa, vapaa-aikana tai yrityksen palveluksessa. Tietenkin se voi olla myös yrityksen perustamista ja toimimista itsenäisenä omistavana yrittäjänä. Kysymys on viime kädessä samasta perusasenteesta ja valmiuksista.

Yrittäjyys koostuu ominaisuuksista, jotka eivät ole synnynnäisiä. Niitä opitaan kotona, työssä ja koulutuksen avulla. Koska monet yrittäjäominaisuudet ovat jo nuoruudessa tai pääosin kenties kotona omaksuttuja, oppimisen yrittäjäksi ja yrittäjyyteen on alettava riittävän varhain.

Yhteiskunta tarvitsee yrittäjiä. Toisaalta samaa perusasennetta ja siihen liittyviä taitoja tarvitaan työelämässä yhä laajemmin. Tähän ilmiöön liittyy esimerkiksi suurten yritysten toimintojen pilkkominen yhä pienempiin yksiköihin, soluihin ja työryhmiin.

Niin yritysten ulkoinen kuin sisäinen toimintaympäristö muuttuu yhä nopeammin. Tämä edellyttää sitä, että vanhat hierarkiset toimintamallit on korvattava muutoshakuisella kulttuurilla. Henkilöstöltä vaaditaan vastuu-

ta, oma-aloitteisuutta ja ryhmätyötaitoja. Yrityksen toiminnan ja talouden perusteet on tiedostettava entistä laajemmin.

Hierarkisen järjestelmän korvaaminen dynaamisella organisaatiolla edellyttää voimakasta kulttuurimuutosta. Luovuutta kahlitsevat jäykät toimintamallit istuvat hyvin syvällä suomalaisessa yhteiskunnassa. Koululaitoskaan ei kannusta riittävästi omatoimiseen yrittäjyyteen. Osa opettajista suhtautuu jopa kielteisesti yrittäjyyskasvatukseen.

Yrittäjyyttä voi ja pitää opettaa

Oma-aloitteinen yrittäjyys ja yritystalouden perusteiden ymmärtäminen ovat useista eri syystä kohonneet myös Suomessa entistä keskeisimmäksi ja tarpeellisimmiksi kansalaistaidoiksi. Asia on koulumaailmassakin jälleen ajankohtainen, sillä parhaillaan valmistellaan peruskoulun ja lukion tuntijakoa ja opetussuunnitelman perusteita. Peruskoulun ja lukion TET-jaksoja, käsityötaitoja sekä ammatillisen koulutukseen kuuluvaa työssäoppimista voidaan käyttää hyödyksi yrittäjyyskasvatuksessa.

Myös yritysten henkilöstöltä vaaditaan entistä laajempaa yritystalouden perusteiden tuntemusta. Tätä korostaa mm. yhteistoiminta, hallintoedustus, henkilöstörahasotot, tulospalkkauksen ja tiimityön yleistyminen, ns. sisäinen yrittäjyys ja työehtokysymyksissä päätösvallan siirtäminen entistä enemmän yritystasolle.

Tavoitteena tulisi olla, että kaikessa koulutuksessa yrittäjäksi kouluttaminen nähdään samanarvoisena vaihtoehtona toisen palvelukseen siirtymiselle. Samalla oppilaat tulisi kasvattaa myös sisäiseen yrittäjyyteen.

Tämä edellyttää, että opettajat ovat sisäistäneet ajatuksen, ts. yrittäjyys ja yrittäjäksi kouluttaminen tulisi ottaa opetukseen kaikessa opettajakoulutuksessa. Yleissivistävien perusopintojen sekä ammatillisten ja korkeakouluopintojen opetussuunnitelmiin on sisällytettävä yrittäjyyttä ja yrittäjäksi edistävää opetusta.

Ensimmäinen askel on oppilaiden sisäisen yrittäjyyden kehittäminen. Onnistuessaan tämä ilmenee oma-aloitteisuutena, luovuutena, ja määrätietoisena tavoitteisiin pyrkimisenä jo opiskeluaikana.

Käsityötaidot kasvattavat yrittäjyyteen

Käsityöt ja työssäoppiminen ovat usein oppilaan ensimmäinen kosketus työelämään ja yrittäjyyteen. Ensimmäinen askel on perehdyttää opiskelija työhönsä. Kannattaakin pohtia, mitä kaikkea nuori ei voi vielä tietää. Monet itsestäänselvyydet eivät välttämättä ole itsestäänselvyyksiä opiskelijalla. Silloin on kiinnitettävä huomiota mm. työturvallisuuteen, työaikoihin ja muihin työ sääntöihin, sekä yritysten tapoihin ja kulttuuriin.

Esimerkiksi työssäoppimisen tavoitteiden ja sisäisen yrittäjyyden kannalta on tärkeä, että opiskelija ymmärtää oman asemansa ja paikkansa yrityksessä. Hänen olisi hyvä hahmottaa yrityksen toimintaa myös omia työtehtäviään laajemmin. Opiskelijan motivaationkin kannalta on jo hyvä, että hän tietää osuutensa yrityksen toiminnasta ja sen, miksi hän työtään tekee.

Perehdyttämisen ja sisäisen yrittäjyyden kehittämisessä voidaan käyttää apuna mm.

- ◆ Yritysesitteitä
- ◆ Vuosikertomuksia
- ◆ Henkilökunta- ja asiakaslehtiä
- ◆ Tiedotteita
- ◆ Yrityksen verkkosivuja
- ◆ Työsääntöjä ja turvallisuusohjeita
- ◆ Manuaaleja.

Opiskelijalla voi aineistojen pohjalta teettää tehtäviä myös etukäteen tai käyttää aineistoa opetuksen ja perehdyttämisen apuna. Lisäksi olisi ymmärrettävä, että yrityksen on tuotettava voittoa, jotta se voi kehittää toimintaansa ja varmistaa siten työpaikat myös tulevaisuudessa.

Kouluihin miniyrityksiä

Yrittäjyyteen ja oma-aloitteisuuteen voidaan kannustaa peruskoulujen, lukkioiden ja ammatillisten oppilaitosten oppilaita perustamalla pienimuotoisia yrityksiä. Nämä yritykset harjoittaisivat koulun tiloissa tuotannollista toimintaa tai myisivät tuotteita ja palveluja koulun lähiympäristössä. Käsitötaidot ovat silloin kaiken a ja o, jotta liiketoiminta onnistuisi ja toisi jopa voittoa.

Näiden miniyritysten toimintaa varten koulu voisi varata talousarvioonsa sopivan summan rahaa, jota jaettaisiin avustuksena yrityksen perustamisesta kiinnostuneille oppilaille. Kunnan elinkeinoasiamies neuvottelisi miniyritysten kanssa rahoituskysymysten hoitamisesta. Elinkeinoasiamies järjestäisi kouluissa yritysten johtamiseen, talouteen ja kirjanpitoon liittyviä koulutustilaisuuksia sekä neuvoisi yhdessä opettajien kanssa miniyrittäjiä käytännön kysymyksissä.

Miniyrityksen perustamiseen saisivat rahaa sellaiset oppilaat, jotka ovat osallistuneet ja pärjänneet hyvin kunnan järjestämässä ideakilpailussa. Toisin sanoen oppilaille tulisi järjestää yrittämiseen liittyvä ideakilpailu, jonka parhaimmat ehdotukset palkitaan toteuttamalla idea ja avustamalla idean toimeenpanossa.

Yrittäjyyttä voidaan edistää ja yrittäjäksi kouluttaa myös siten, että perustetaan kouluun "paperiyrityksiä", joiden toimintaa simuloidaan kuten kysymyksessä olisi oikea yritys. Oppilaat voisivat myös ostaa paikallisten yritysten esimerkiksi pankkien, vakuutusyhtiöiden, tukkukauppojen tai teollisuusyritysten osakkeita, joiden menestystä ja osakkeiden kurssikehitystä seurattaisiin ja arvioitaisiin.

Yhteistyöllä lisää voimavaroja

Kaiken onnistumisen edellytyksenä ovat kuitenkin poliittisten päättäjien, koko virkamieskunnan sekä yksittäisten opettajien asenteet yrittäjyyttä kohtaan. Jos virkamieskunta ja opettajat suhtautuvat myönteisesti yrittäjyyteen, menestymme myös tulevaisuudessa. SITRAn toive kuulua maailman vauraimpiin valtioihin 15 vuoden kuluttua toteutuu.

Menestys syntyy poliittisten päättäjien, viranomaisten, oppilaitosten ja yritysten yhteistyönä. TT, sen jäsenliitot ja yritykset ovat omalta osaltaan sitoutuneet auttamaan koulutuksen tuloksellisuuden ja laadun parantamisessa lisäämällä yhteistyötä oppilaitosten kanssa. Ne ennakoivat työvoima- ja osaamistarpeita sekä kertovat niistä opetusviranomaisille ja oppilaitoksille. Yritykset osallistuvat aktiivisesti myös oppilaitosten hallintoon ja muihin yhteistyöelimiin. Me haluamme kehittää myös peruskoululaisten ja lukiolaisten työhön tutustuttamista ja käytännön käsityötaitoja.

Tärkein kohderyhmä ovat kuitenkin opettajat, joiden yritystuntemusta tulisi voida parantaa. TT:ssä ollaan laatimassa suunnitelmaa opettajien yritysharjoittelun käynnistämiseksi halukkaiden oppilaitosten ja yritysten kanssa. Sen tavoitteena on lisätä tietoa yrityksistä, yritystaloudesta ja koko elinkeinoelämästä sekä syventää opettajien ammatillista osaamista. Yritämme tuoda tätä kautta myös uusia muotoja koulu-yritysyhteistyöhön ja siten kytkeä koulut tiiviimmäksi osaksi yhteiskuntaa ja elinkeinoelämää.

Tavoitteet ovat yhdensuuntaiset. Nuori haluaa koulutukseensa sopivan työpaikan, työnantaja osaavaa ja ahkeraa henkilöstöä niihin tehtäviin, joita työpaikoilla tällä hetkellä on ja syntyy tulevina vuosina. Tarvitsemme myös runsaasti uusia yrittäjiä, jotta Euroopan neuvoston tavoitteet koko EU:n osalta ja SITRAn tavoitteet Suomen osalta toteutuvat.